

Vergaderjaar 2013–2014

23 432

De situatie in het Midden-Oosten

Nr. 357

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 19 december 2013

Hierbij bied ik u – mede namens de Minister-President en de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking – het verslag aan van de bezoeken aan de Palestijnse Gebieden en Israël in het kader van de lancering van de bilaterale samenwerkingsfora met beide partijen d.d. 7–9 december 2013.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
F.C.G.M. Timmermans

Inleiding

Samen met Minister-President Rutte en Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking Ploumen zijn van 7–9 december jl. bezoeken aan de Palestijnse Gebieden en Israël gebracht. Economische missies van 45 bedrijven en 15 kennisinstellingen naar de Palestijnse Gebieden en 60 bedrijven en 15 kennisinstellingen naar Israël onder leiding van voorzitter VNO-NCW Wientjes reisden met het kabinet mee.

Doel van beide bezoeken was het lanceren van bilaterale samenwerkingsfora met de Palestijnse Gebieden en Israël inclusief het houden van politieke consultaties over diverse bilaterale en regionale aangelegenheden.

In de visie van het kabinet vereist een constructieve Nederlandse bijdrage aan een vrede tussen Israël en de Palestijnse Gebieden een investering in de lange termijn relatie met beide partners op tal van niveaus via het stimuleren van samenwerking tussen overheden, de private sector en kennisinstellingen die mede vorm krijgt via het organiseren van de bilaterale samenwerkingsfora.

Palestijnse Gebieden

Bilateraal Samenwerkingsforum

Minister-President Rutte en Minister-President Hamdallah openden de eerste sessie van het samenwerkingsforum en ondertekenden een gezamenlijke verklaring inzake het forum. In deze verklaring verwelkomden zij de bereikte resultaten die zullen dienen als basis voor verdere verdieping van de onderlinge banden, waaronder de:

- 1) Activering van flexibele en resultaatgeoriënteerde technische werkgroepen op het gebied van agro&food, energie, ict en water;
- 2) Oprichting van een Palestijns-Nederlandse Business Council;
- 3) Opzet van een operationeel water partnerschap tussen *Videns Evides International* en de PWA (*Palestinian Water Authority*);
- 4) Oprichting van een Nederlands-Palestijns Academisch Water Consortium;
- 5) Samenwerkingsovereenkomst tussen Clingendael en PASSIA (Palestinian Academic Society for the Study of International Affairs);
- 6) Samenwerkingsovereenkomst inzake capaciteitsopbouw tussen VNG en de nieuwe Palestijnse stad in wording Rawabi;
- 7) Intentieverklaring inzake capaciteitsopbouw Palestijnse Autoriteit op het gebied van sanitaire en fytosanitaire standaarden (SPS), en;
- 8) Ondersteuning van de Palestijnse Autoriteit bij het opstellen van export en marketing strategieën voor de ict-sector en de tuinbouwsector.

Politieke gesprekken

In gesprekken met President Abbas, Minister-President Hamdallah, Minister van Buitenlandse Zaken Malki en Minister van Nationale Economie Naji kwamen naast reguliere bilaterale kwesties in het bijzonder de volgende onderwerpen ter sprake.

Bilateraal

Van Nederlandse zijde is aangekondigd dat de Palestijnse Vertegenwoordiging in Den Haag tot Palestijnse Missie zal worden opgewaardeerd, overeenkomstig de status van de Palestijnse Vertegenwoordiging in andere EU-lidstaten. Tevens is toegezegd dat mogelijkheden zullen

worden onderzocht om de training van jonge Palestijnse diplomaten in Nederland te hervatten en cursussen internationaal recht te verzorgen.

In alle gesprekken werd door Palestijnse vertegenwoordigers zorg geuit over de factor veiligheid die Israël toebedeelt aan terreinen die noodzakelijk zijn voor het economisch levensvatbaar maken van de Westelijke Jordaanoever. Een voorbeeld hiervan is toegang tot land en water in area C. Hierdoor zouden Palestijnen niet in staat zijn te investeren in 62% van de Westelijke Jordaanoever. Volgens laatste schattingen van de Wereldbank zou het budget van de Palestijnse Autoriteit met USD 3.4 miljard stijgen indien het volledige toegang tot het gebied zou hebben, hetgeen een aanzienlijke afname in donorafhankelijkheid zou inhouden.

Gaza en containerscanners

De humanitaire situatie in Gaza werd door Palestijnse zijde als zeer zorgelijk ervaren, met name het gebrek aan water en elektriciteit en de recente overstromingen. Men gaf aan zeer begaan te zijn met de Palestijnen in Gaza. Zo is bijvoorbeeld de elektriciteitsrekening van afgelopen maand aan Israël voldaan. Daarnaast wordt de watervoorziening in Gaza beheerd en gefinancierd. De Palestijnse Autoriteit gaf aan bereid te zijn zich met Hamas te verzoenen mits dit proces aan verkiezingen is gekoppeld.

De Palestijnse Autoriteit bedankte Nederland voor het financieren van container scanners bij de grenzen van Israël met Gaza en van de Westelijke Jordaanoever met Jordanië. Het grote belang hiervan werd benadrukt, met name voor het weer op gang brengen van vervoer van goederen tussen Gaza en de Westelijke Jordaanoever en internationale markten, onder waarborging van Israëlische veiligheidszorgen.

Van Nederlandse zijde werd toegelicht dat een ceremoniële opening door de Minister-President van de sinds 1 december jl. operationele containerscanner bij *Kerem Shalom/Karm Abu Salem* was voorzien op voorwaarde dat de toegezegde handelsstroom tussen Gaza en de Westelijke Jordaanoever zou worden hervat. Israël had echter laten weten dat versoepeling van handel tussen Gaza en de Westelijke Jordaanoever nog onderwerp van interne discussie op regeringsniveau is. Daarop is besloten geen bezoek aan deze grensovergang te brengen. Nederlandse zijde zegde toe zich te blijven inzetten voor het opnieuw op gang brengen van het vervoer van goederen, in het bijzonder tussen Gaza en de Westelijke Jordaanoever, zoals eerder overeengekomen met Israël en de Palestijnse Autoriteit. Tijdens gesprekken hierover in Israël is afgesproken dat een missie van Nederlandse en Israëlische experts op korte termijn naar de (on-) mogelijkheden omtrent deze handelsstroom van de scanner zal kijken.

Hebron

Een beoogd bezoek aan de binnenstad van Hebron onder begeleiding van vertegenwoordigers van de *Temporary International Presence in Hebron* (TIPH) vond geen doorgang. Het bezoek zou onder andere door een straat gaan die voor Palestijnen grotendeels verboden is en waar Israël voor de beveiliging zorg draagt. Het andere deel van het traject wordt normaal gesproken zonder Israëlische beveiliging afgelegd, zoals eerder onder andere het geval was met bezoeken van Noorwegen, Zwitserland en Duitsland. Om onbekende redenen insisterde Israël ook dit deel van het bezoek te beveiligen. Om geen precedent te scheppen, is de rondgang door de binnenstad vervolgens afgezegd. In plaats daarvan is een bezoek aan het kantoor van TIPH gebracht.

Israël

Bilateraal Samenwerkingsforum

Minister-President Rutte en Minister-President Netanyahu openden de eerste sessie van het samenwerkingsforum en ondertekenden een gezamenlijke verklaring inzake het forum. In deze verklaring verwelkomden zij de tot dusver bereikte resultaten die dienen als basis voor verdere verdieping van de bilaterale banden, waaronder de:

- 1) Activering van flexibele en resultaatgeoriënteerde technische werkgroepen op het gebied van agro&food, energie en water;
- 2) Organisatie van een bilaterale Innovatiedag in Nederland in de eerste helft van 2014;
- 3) Bevordering van samenwerking inzake open innovatie in de clusters High tech en Life sciences&Health;
- 4) Bevordering van samenwerking in de innovatieve design sector;
- 5) Samenwerkingsinitiatief van Nederlandse en Israëlische bedrijven voor de ontwikkeling van nieuwe energiesystemen voor intelligente elektriciteitsnetwerken;
- 6) Afspraak tussen de technologiestichting STW en het Israëlisch Ministerie van Wetenschap en Technologie over verdere bilaterale onderzoekssamenwerking;
- 7) Samenwerkingsovereenkomst tussen Instituut Clingendael en het Truman Institute van de Hebreeuwse Universiteit;
- 8) Oprichting van de Israëlische Gas Academie in samenwerking tussen IEC (*Israel Electric Company*) en KIWA.

Voorafgaand aan het forum zijn deelnemende Nederlandse bedrijven geïnformeerd over het staande ontmoedigingsbeleid ten aanzien van Israëlische nederzettingen in de bezette Palestijnse Gebieden. Het gebruik van een web-applicatie voor aanmeldingen van Israëlische bedrijven verschaft de ambassade in Tel Aviv zicht op welke bedrijven wilden deelnemen en waar zij gevestigd dan wel economisch actief waren. Bedrijven uit nederzettingen zijn niet uitgenodigd voor en hebben niet deelgenomen aan enige component van het forum.

Wat de beëindiging door Vitens van de samenwerking met het Israëlische staatswaterbedrijf Mekorot betreft, verwijst het kabinet graag naar de beantwoording van kamervragen ter zake d.d. 12 december jl. met kenmerk 2013Z24531.

De ambassadeur in Tel Aviv heeft eenzelfde boodschap officieel aan de Israëlische autoriteiten overgebracht nadat hij door het Israëlische Ministerie van Buitenlandse Zaken was ontboden.

Politieke gesprekken

Gesprekken hebben plaatsgehad met onder meer President Peres, Minister-President Netanyahu, Minister van Defensie Ya'alon, Minister van Financiën Lapid en Minister van Wetenschap en Technologie Peri, Knessetlid en Secretaris-Generaal van de Arbeidersartij Hilik Bar en MOVP-onderhandelaar Molcho.

Regionale kwesties

In alle gesprekken wezen Israëlische gesprekspartners op de staat van chronische instabiliteit waarin de regio zich bevindt. In de reeks van veiligheidsuitdagingen waarvoor Israël zich geplaatst ziet, staat Iran op de eerste plaats, instabiliteit aan zijn grenzen op de tweede plaats en de Palestijnse kwestie op de derde plaats. Deze instabiliteit uit zich volgens Israëlische zijde door zichtbare tegenstellingen tussen tal van groepe-

ringen als Moslim Broederschap, Salafisten, Soennieten en Sjiieten in landen als Irak, Syrië, Libanon en Egypte. Een andere vorm van instabiliteit ligt in het bestaan van steeds meer globaal opererende jihadistische netwerken. Israël heeft in dit verband met name zorgen over Gaza, de Westbank en de omgeving rondom de Golan. Voorts maakt Israël zich zorgen over de humanitaire situatie in Gaza. Hamas zou de humanitaire noden niet erkennen en zich daarnaast in een politieke crisis bevinden, verlaten door bondgenoten. Dankzij goede samenwerking tussen Israël en Egypte was Israël in staat geweest een aantal tunnels voor illegale smokkel te sluiten en waren nadere afspraken gemaakt over wat mag worden in- en uitgevoerd.

EU

In diverse gesprekken werd van Israëlische zijde het belang van een goede relatie tussen Israël en de EU benadrukt. Hierbij werd veelal opgemerkt dat Israël in veel opzichten op een Europees land lijkt en dat de VS een meer betrokken EU in het MOVP nodig heeft. Een verwijdering zou door politieke groepen in de Knesset kunnen worden aangegrepen om de EU voor China en India in te ruilen. In een toespraak op de Universiteit van Tel Aviv getiteld «*Israël and the EU: Beyond the Horizon*» heb ik benadrukt dat «*the destiny of Europe can never be disentangled from the destiny of Israel*».

Trilaterale ontwikkelingssamenwerking

Op verzoek van Israëlische zijde heeft op hoog ambtelijk niveau een verkennend gesprek plaatsgehad over samenwerkingsmogelijkheden op het gebied van trilaterale ontwikkelingssamenwerking in derde landen. Afgesproken is om op korte termijn een agenda op te stellen om tot concrete samenwerking te komen.

Peres Center for Peace

Minister Ploumen heeft het project «*Training Doctors*» van het *Peres Center for Peace* bezocht. In dit project worden Palestijnse artsen in afstemming met Palestijnse instanties in Israëlische ziekenhuizen opgeleid. Grote dank werd uitgesproken voor de toegezegde Nederlandse financiering van *Training Doctors*.

Nederlandse gemeenschap en participatie in VN-missies

Minister-President Rutte heeft gesprekken gevoerd met de Nederlandse gemeenschap in Israël en de Nederlandse militairen en politieagenten die in diverse VN-missies in de regio werkzaam zijn.

MOVP

In de gesprekken met Palestijnse en Israëlische gesprekspartners kwam het MOVP veelvuldig aan de orde. Beide zijden toonden zich zeer geïnteresseerd aan de onderhandelingen. De kloof tussen beide partijen is echter nog groot. Veiligheid speelt hierin een cruciale rol evenals andere finale statusonderwerpen zoals grenzen, vluchtelingen en Jeruzalem. Opvallend hierbij is hoezeer de appreciatie door Palestijnse en Israëlische zijde wat veiligheid betreft van elkaar verschilt. Voor Israël staat Iran op de eerste plaats, Egypte op de tweede plaats en de Palestijnse kwestie op de derde plaats. Voor de Palestijnse Autoriteit staat de Palestijns-Israëlische kwestie op de eerste plaats. Beide partijen houden rekening met een scenario waarin op korte termijn enkel een raamwerk-

overeenkomst op hoofdlijnen zal worden overeengekomen en onderhandelingen worden verlengd.

Tot slot

Het kabinet kijkt terug op bijzonder geslaagde bezoeken. Het is de eerste keer dat zulke grote Nederlandse bezoeken aan de Palestijnse Gebieden en Israël zijn gebracht. Van alle zijden is enthousiast gereageerd op het format van de fora, het aantal deelnemers en hun interesse om de samenwerking verder vorm te geven.

Het bezoek is door Palestijnse zijde als historisch bestempeld en wordt beschouwd als start van een brede en gelijkwaardige relatie. Het door Nederland gekozen model voor samenwerking wordt zelfs gezien als mogelijk model voor samenwerking met andere landen. Tijdens het bezoek aan Israël zijn de historische banden herbevestigd en versterkt, hebben open gesprekken over politieke onderwerpen plaatsgehad en is een stevige impuls aan de economische relatie gegeven. Nederlandse bedrijven en kennisinstellingen zijn enthousiast over de nieuwe kansen die zij kunnen aanboren.

De volgende bijeenkomsten van de bilaterale fora zullen op nader te bepalen momenten in 2015 in Nederland plaatsvinden. In de tussentijd zullen diverse gelieerde activiteiten en evenementen plaatsvinden, zoals inkomende bedrijvenmissies uit de Palestijnse Gebieden en een Innovatiedag met Israël in de eerste helft van 2014.

Dit alles met als doel de onderlinge relaties verder te verdiepen en te verbreden en een constructieve en operationele bijdrage aan het economische spoor van het vredesproces onder leiding van *Secretary of State* Kerry te leveren.